
ARVIOINNIN LAATUOHJE

TARKASTUSLAUTAKUNTA

KANTA-HÄMEEN HYVINVOINTIALUE

Kokouskäsittely 11.9.2025

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tarkastuslautakunta ja ulkoisen tarkastuksen yksikkö.....	1
2	Arvioinnin tavoitteet	2
2.1	Valtuuston asettamien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden arviointi ..	2
2.2	Tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi.....	3
3	Arvioinnin suunnitelmallisuus	4
3.1	Arvioinnin ennakkokysymykset.....	4
3.2	Tarkastuslautakunnan kokous ja arviointikannanotot	4
4	Arviointikertomus.....	5
4.1	Arviointikertomuksesta viestiminen.....	5
5	Tarkastuslautakunnan itsearviointi ja arvioinnin kehittäminen.....	6

1 Johdanto

Tämä laatuohje kuvaa Kanta-Hämeen hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan arviointitehtävän toteutustapaa. Tarkastuslautakuntaa avustaa ulkoisen tarkastuksen yksikkö, joka valmistelee lautakunnan arvioinnit. Arviointiprosessin kuvaus ja sitoutuminen yhteisiin toimintatapoihin edistää tarkastuslautakunnan ja tarkastustoimen yhteistyötä ja parantaa arvioinnin laatua. Samalla laatuohje tuo näkyväksi arviointikohteille sen, mitä kaikkea arviointiprosessiin liittyy.

Kukin arviointikohde ja -asetelma pohditaan ennalta erikseen. Arvioinnissa voidaan määrittää arviointikysymys, joka kertoo, mitä arvioinnilla halutaan saada selville. Arvioinnin rajauksella voidaan määrittää, mitkä asiat sisältyvät arviointiin ja mitkä jätetään sen ulkopuolelle. Rajauksia voidaan tehdä esimerkiksi ajallisesti, palvelukohtaisesti tai hallinnollisesti. Lisäksi voidaan muodostaa arviointikriteerit, joilla kuvataan tavoitteissa onnistumisen tasoa.

1.1 Tarkastuslautakunta ja ulkoisen tarkastuksen yksikkö

Ulkoisen valvonnan kokonaisuuden muodostavat tarkastuslautakunta ja ulkoisen tarkastuksen yksikkö sekä organisaation ulkopuolelta tilintarkastaja ja valtiontalouden tarkastusvirasto. Ulkoinen tarkastus on riippumaton toimivasta johdosta ja muusta organisaatiosta.

Laki hyvinvointialueesta (§ 125) määrää tarkastuslautakunnan tehtävistä. Lisäksi tehtävistä määrätään hyvinvointialueen hallintosäännössä sekä ulkoisen tarkastuksen yksikön toimintasäännössä. Ulkoisen tarkastuksen yksikön henkilöstöön kuuluvat tarkastuspäällikkö ja tuloksellisuustarkastaja. Tarkastuspäällikkö toimii tarkastuslautakunnan esittelijänä.

Tarkastuslautakunnalla ja ulkoisen tarkastuksen henkilöstöllä on salassapittoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada hyvinvointialueen viranomaisilta ne tiedot ja nähtävikseen ne asiakirjat, joita ne pitävät tarpeellisina arviointitehtävän hoitamisessa. Viranomaisella on velvollisuus avustaa ulkoista tarkastusta arviointitehtävän toteuttamisessa.

2 Arvioinnin tavoitteet

Hyvinvointialuelain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja koko sen konsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Aluevaltuusto jakaa vuosittain talousarviossa resurssit hyvinvointialueen toiminnoille ja päättää koko hyvinvointialuekonsernia koskevat sitovat vuositavoitteet. Hyvinvointialueen toiminta käsittää koko konsernin toiminnan lisäksi osallistumisen hyvinvointialueiden yhteistoimintaan sekä muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan. Näin ollen tarkastuslautakunnan arviointi voi kohdistua kaikkien hyvinvointialueen toimintaan riippumatta palvelujen järjestämistavasta.

Tarkastuslautakunta saattaa arviointinsa tulokset aluevaltuustolle tiedoksi arviointikertomuksessa. Tarkastuslautakunta voi tuottaa aluevaltuustolle myös muita raportteja ja selvityksiä.

Arviointi onnistuu parhaiten silloin, kun aluevaltuusto voi hyödyntää päätöksenteossaan tarkastuslautakunnan arvioinnin johtopäätöksiä ja suosituksia. Arviointitoiminnan tarkoituksena on olla hyvinvointialueen toimintaa kehittävää, jolloin arvioinnissa kiinnitetään huomioita erityisesti niihin tavoitteisiin, jotka eivät ole toteutuneet.

2.1 Valtuuston asettamien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden arviointi

Tavoitteiden toteutumisen arviointi koskee aluevaltuuston koko konsernille asettamien tavoitteiden toteutumista. Tavoitteita asetetaan sekä hyvinvointialuestrategiassa että talousarvioissa ja -suunnitelmissa.

Talouden arviointi

Hyvinvointialuelain mukaan tarkastuslautakunnan yksi tehtävä on arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta. Tarkastuslautakunta arvioi myös, antaako toimintakertomuksessa esitetty selvitys riittävät tiedot aluevaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta.

Taloutta koskevan arvioinnin tulee pohjautua sekä taloussuunnitelman että tilinpäätöksessä esitettävien talousarvion toteutumisvertailujen lisäksi lautakunnan omaan näkemykseen taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta.

Tarkastuslautakunnan on otettava arviointikertomuksessa kantaa alijäämän kattamissuunnitelman realistisuuteen. Arvioinnissa voidaan hyödyntää myös muita lautakunnan tekemiä havaintoja taloudellisesta riskeistä.

Toiminnan arviointi

Toiminnallisten tavoitteiden arviointia tehdään ensisijaisesti tilinpäätösinformaation pohjalta. Jos tavoitteiden mitattavuus tai toteutumisesta raportointi on epäselvää, käydään tilivelvollisten kanssa täsmentävää keskustelua arviointikannanoton muodostamiseksi.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa käytetään neljäosaista asteikkoa, jossa

- 1) **Tavoite toteutui** = tavoitteesta arvioidaan yli 90 % toteutuneen
- 2) **Tavoite toteutui osittain** = tavoitteesta arvioidaan yli 50 % toteutuneen
- 3) **Tavoite ei toteutunut** = tavoitteesta toteutui alle puolet
- 4) **Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida** (esim. tilinpäätösinformaatio ei ole selkeä tai tavoitteelta puuttuu käyttökelpoinen mittari)

Tarkastuslautakunta voi ottaa kantaa tavoiteasetantaan, jos tavoitteiden välillä on ristiriitaisuuksia, mittarit eivät mittaa sitä, mitä tavoitellaan, tai jos toiminnan tavoitteet puuttuvat kokonaan.

Tarkastuslautakunta tekee myös arviointia siitä, onko strategiassa ja talousarviossa asetetut tavoitteet valtioneuvoston vahvistamien valtakunnallisten strategisten tavoitteiden ja hyvinvointialueen tehtäviä koskevissa laeissa säädettyjen palvelutavoitteiden mukaisia.

2.2 Tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi

Tarkastuslautakunta pyrkii kohteittain arvioimaan tuloksellisuutta neljästä eri näkökulmasta. Näkökulmia ovat tuottavuus ja taloudellisuus, henkilöstö, palvelujen laatu ja palvelujen vaikuttavuus.

Tuottavuuden ja taloudellisuuden arvioinnissa näkökulmana on palvelusuoritteiden suhde annettuihin resursseihin. Resursseja voivat olla esimerkiksi eurot tai henkilöstön lukumäärä suhteessa aikaansaattuihin suoritteisiin.

Henkilöstön tilaa arvioidessa perehdytään mm. työhyvinvointiin, osaamistarpeisiin, saatavuuteen sekä henkilöstön kehittämiseen ja vaikutusmahdollisuuksiin.

Palvelujen laatua arvioitaessa perehdytään mm. asiakastyytyväisyyssmittausten tuloksiin sekä organisaation palvelun laatua mittaaviin tunnuslukuihin ja laatua kehittäviin toimenpiteisiin. Palvelujen vaikuttavuudesta saadaan tietoa organisaation omien vaikuttavuusmittareiden sekä valtakunnallisten tutkimusten ja vertailujen kautta.

Toiminnan tarkoituksenmukaisuuden arviointi voidaan liittää kaikkiin arviointikohteisiin. Toiminnan tarkoituksenmukaisuus vastaa kysymykseen, edistävätkö toimintamallit strategian tavoitteita ja saavatko hyvinvointialueen asukkaat sitä julkista hyötyä, mitä palveluilla tavoitellaan.

3 Arvioinnin suunnitelmallisuus

Tarkastuslautakunta laatii toimikautensa alussa arviointisuunnitelman. Arviointisuunnitelmalla varmistetaan, että arviointi kohdistuu strategian kannalta olennaisiin asioihin ja kattavasti hyvinvointialueen keskeiseen toimintaan. Arviointisuunnitelma laaditaan yleisellä tasolla ja se annetaan valtuustolle tiedoksi. Tarkastuslautakunnalla on tarvittaessa oikeus muuttaa arviointisuunnitelmansa sisältöä.

Jokaiselle vuodelle laaditaan arviointisuunnitelmaan perustuva työohjelma, joka sisältää arviointikohteet yksilöidymmin sekä toteuttamisaikataulun. Työohjelmaan voidaan ottaa uusia arviointikohteita tarvittaessa myös kesken kauden, jos tarpeita sellaiseen ilmenee.

3.1 Arvioinnin ennakkokysymykset

Arviointikohteiden valinnan jälkeen voidaan käydä keskustelua arviointikysymyksistä ja arviointien rajauksesta. Näin lautakunta ohjaa arviointia haluamaansa suuntaan. Tasalaatuisuuden ja suunnitelmallisuuden turvaamiseksi arvioinnissa käytetään ennakkokysymyslomakkeita.

Ennakkokysymyslomakkeet lähetetään arviointikohteelle noin kuukautta ennen tarkastuslautakunnan kokousta. Ulkoisen tarkastuksen henkilöstö voi käydä täsmentäviä keskusteluja arviointikohteen kanssa. Lomakkeet palautetaan vastauksin täydennettyinä tarkastuslautakunnalle silloin, kun kokouksen esityslistat julkaistaan. Ennakkokysymyslomakkeet eivät ole julkisia asiakirjoja, vaan ne ovat valmisteluaineistoa.

3.2 Tarkastuslautakunnan kokous ja arviointikannanotot

Tarkastuslautakunnan kokouksissa lautakunta saa tarpeelliseksi katsomaansa lisätietoa arviointikohteesta ja sillä on mahdollisuus esittää täydentäviä kysymyksiä viranhaltijoille. Tavoite on, että ennakkokysymyksiin saadut vastaukset ovat riittävän informatiivisia ja niihin on perehdytty ennalta. Menettelyn on myös tarkoitus sujuvoittaa kokouskäytäntöjä.

Ulkoisen tarkastuksen yksikkö ylläpitää sisäisiä muistiinpanoja ennakkomateriaalista, kokouksissa saaduista tiedoista ja tarkastuslautakunnan mahdollisista kannanotoista.

Arviointikannanotot muodostetaan esittelyjen jälkeen lautakunnan yhteisen keskustelujen pohjalta.

Ennakkokysymyksistä ja kokouksista saatua tietoa ei jaeta sivullisille. Tämä turvaa osaltaan arviointikohteen luottamusta tarkastuslautakunnan toimintaan.

4 Arviointikertomus

Tarkastuslautakunnan tulee laatia aluevaltuustolle arviointikertomus, jossa julkaistaan viimeksi päättyneen tilikauden arvioinnin tulokset. Arviointikertomus hyväksytään yleensä samassa kokouksessa, jossa merkitään tiedoksi tilintarkastajan tilintarkastuskertomus ja esitetään vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille.

Arviointikertomuksessa esitetään tarkastuslautakunnan oma näkemys siitä, miten tilivelvolliset ovat onnistuneet valtuuston tahdon toteuttamisessa ja onko toiminta ollut tuloksellista ja tarkoituksenmukaista. Arviointikertomuksen tarkoitus ei ole toistaa tai tiivistää tilinpäätöksessä esitettyjä asioita, vaan tuottaa lisäarvoa aluevaltuutetuille päätöksenteon tueksi. Arviointikertomus merkitään aluevaltuustossa tiedoksi tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä.

Arviointikertomuksen tekstit saatetaan nähtäväksi erikseen kullekin tilivelvolliselle ennen arviointikertomuksen hyväksymistä tarkastuslautakunnassa. Tällä menettelyllä pyritään varmistamaan, että kertomus ei sisällä virheitä.

Aluehallitus antaa aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Vastineen olisi tarkoituksenmukaista ajoittua niin, että myös sen sisältämää informaatiota on valtuuston mahdollista hyödyntää ennen seuraavan talousarvion hyväksymistä. Tarkastuslautakunta seuraa kannanottojensa vaikuttavuutta ja ottaa tarvittaessa kantaa toimenpiteiden edistämiseen tulevissa arvioinneissaan.

4.1 Arviointikertomuksesta viestiminen

Arviointikertomus on lakisääteinen asiakirja, jonka tulee löytyä organisaation verkkosivuilta saavutettavassa muodossa. Arviointikertomukset ovat siten luettavissa hyvinvointialueen internetsivulla vähintään viisi vuotta taannehtivasti.

Tarkastuslautakunta voi arviointinsa vaikuttavuuden lisäämiseksi laatia arvioinnin tuloksista lehdistötiedotteita tai tiivistelmiä henkilöstölle intranettiin. Arvioinnin tuloksista voidaan viestiä tarpeen mukaan myös muilla keinoilla.

Tarkastuslautakunnassa on käytössä lautakunnan hyväksymät tiedottamisen periaatteet.

5 Tarkastuslautakunnan itsearviointi ja arvioinnin kehittäminen

Tarkastuslautakunta voi tehdä itsearviointeja tarkastuslautakunnan sisäisen työskentelyn sekä ulkoisen tarkastuksen yksikön kanssa tehtävän yhteistyön kehittämiseksi.

Lisäksi tarkastuslautakunta voi pyytää aluevaltuustolta ja arviointikohteilta palautetta tekemästään työstä, jotta arvioinnin kehittäminen olisi jatkuva prosessi ja palvelisi parhaiten aluevaltuuston tarpeita.